

Een zomer apart

Hans Vervoort
Een zomer apart

2e druk

Copyright © 1982 Hans Vervoort, Amsterdam

www.hansvervoort.nl

ISBN 9789402194609

Hoofdstuk 1

'Hoe is het vandaag met hem?' vroeg ik.

Ditte was de hal aan het vegen en maakte bij elke haal van de bezem een grommend geluid, dat plotseling ophield toen ze me zag. Ze kleurde.

'Hoe is hij vandaag?' vroeg ik.

Ze glimlachte en wees naar de trap.

Ik liep naar boven en stapte het dakterras op.

Een vroegere eigenaar had er een balkon aan laten bouwen waarop plaats was voor één stoel.

Hij zat er, van achteren zag ik alleen de twee dotten wit haar die links en rechts uit zijn kale en roodverbrande schedel staken.

'Een goede morgen,' zei ik luid van verre en stak het dak over.

Hij draaide zich naar me om. Een dikke, verhitte man in een felgele pyjama, hardgekaft schrift op de buik, potlood schrijfklaar, maar een lege bladzijde.

'Net zo'n morgen als alle andere,' antwoordde hij korzelig, 'ik zit hier al een paar uur mijn zinnnetjes te onthouden. Kun je dat verdomde apparaat aanzetten?'

Bij zijn voeten stond de cassette-recorder die ik hem geleend had.

'Gisteren heb ik je toch al uitgelegd hoe het moest?'

'Ik begrijp dat soort dingen niet en ik kan niet lezen wat er op die toetsen staat. Zet hem nou

maar aan, wil je, voordat ik alles kwijtraak.'
Ik keek of de cassette goed zat, drukte de opnameknop in en gaf hem het apparaat in handen.

'Praat maar een end weg,' zei ik.

'Waar?'

'Gewoon voor je uit, hij vangt het wel op.'

'Maar waar zit dan die vervloekte microfoon ergens, ik kan toch niet in het wilde weg gaan zitten schetteren?'

Ik keek even.

'Vertel het maar aan je rechterhand.'

'Hm.'

Hij boog zich voorover en begon op het apparaat in te praten alsof het doof was :

Omdat hij een schrijfmachine gekocht had zat hij elke avond in het park. Het was niet makkelijk iets te verzinnen dat de moeite van het opschrijven waard was, laat staan typen, wat toch meer pretentie had.

Hij wist ook niet meer precies wat hem op de gedachte gebracht had dat het kopen van een schrijfmachine een goed idee zou zijn, behalve dat het zijn avonden zou kunnen vullen.

Tenslotte had ieder mens zijn verhaal, hoe klein ook.

De eerste avonden ging hij met een licht gevoel van opwindning achter de machine zitten, draaide een vel in, rolde een shagje en wachtte af. Maar er kwam niets. Suizende stilte. Nog een shagje.

Hij stond op en ging voor de kleine spiegel staan. Een benig en tamelijk uitdrukkingloos hoofd met vlakke blauwe ogen en dunnend blond haar.

Een kwartiertje conditietraining tegen de verveling, daarna weer achter de machine.

Niets.

De jaren waren snel aan hem voorbijgegaan. Hij deed al tien jaar de boekhouding van een uitzendbureau, het was net iets te veel werk voor één man, maar met af en toe wat overuren ging het best. De tijd vloog om. Hij was nu zesendertig, had een kleine flat en een autootje. 's Avonds keek hij tv of ging naar een film, al twee jaar liep hij in het weekend in de bossen en fotografeerde planten van dichtbij.

'Een autarkische persoonlijkheid ben jij,' zei een maand geleden zijn schoolvriend Carl. Hij was naar de reünie gegaan uit plichtsgevoel, want in de uitnodiging stond dat als je zelf geen behoefte had aan contact met anderen, die anderen misschien wel behoefte hadden aan contact met jou, waarde schoolmakker.

Hij verbaasde zich over wat er van zijn klas geworden was. Dikke buiken, kale schedels, glazige ogen van de drank. Het ging over tweede huwelijken en vriendinnen, over geld en de auto van de zaak en het weekendhuisje.

Carl had economie gestudeerd en was nu leraar op een Havo. Hij deed daar heel denigrerend over, net zoals over zijn huwelijk dat toch twee

kinderen had opgeleverd.

In een stil hoekje van de zaal dronken ze een pilsje en luisterde hij naar het klagen van de huisvader.

'Ik zit op de rails en er komen geen wissels meer,' zei Carl, al viel te zien dat hij hard piekerde over een ontsporing, 'maar jij, je kunt nog van alles doen, je hebt niemand nodig, je hebt geen bindingen. En je doet verdomme niets met je vrijheid.'

Carl was altijd belangrijk voor hem geweest in de schooltijd, een object van bewondering. Niemand kon zo snel een vraagstuk begrijpen als Carl, niemand discussieerde anderen zo vlot onder tafel als hij.

Vroeger een magere intense jongen, nu een moedeloze dikke man met natte ogen. Stop maar.

Ik nam de recorder van hem over en drukte de stopknop in.

Hij wreef zijn dikke handen en keek naar de vallei beneden ons. De zon prikte venijnig op mijn huid al was het nog vroeg in de ochtend. Half achter hem staand kon ik over de rand van het balkon heel ver beneden ons het dorp zien en zelfs een stukje van het plein en de taveerne waar ik woonde.

Een paar nevelflarden dreven langzaam weg tussen ons en het dorp.

'Zo, dat was dat,' zei hij, 'wat vind je ervan?' Hij

viste een stompje sigaar uit zijn borstzak en begon erop te kauwen.

'Ik blijf er niet voor op,' zei ik, 'het is nogal bloedeloos. Niet jouw stijl. Daar moet toch wat gehijg in, geprangde boezems en zware geuren? En wat is een autarkische persoonlijkheid?'

'Dat zoek je maar op in je woordenboek.'

'Daar kom je niet ver mee, dat geef ik je op een briefje,' zei ik, 'zo'n vijfendertigjarige blanco figuur met een schrijfmachine. De hoofdpersoon moet toch altijd een beetje gevoel in zijn lijf hebben, anders leest geen mens verder dan de eerste pagina.'

'Mag ik verdomme ook eens wat anders schrijven?'

Hij begon zijn zakken te bekloppen, vond niet wat hij zocht en keerde zich met zijn hele lichaam naar me om.

'Wanneer komt die verdomde bril nou eindelijk?'

'Het spijt me, het spijt me. Hij is in bestelling, ik informeer elke dag.'

'Hm,' zei hij en keerde zich weer naar het uitzicht, 'wel ongeveer het stomste dat je kunt doen, op iemands bril gaan zitten. Daar zijn brillen niet voor, dat weet een kind.'

'Het spijt me echt heel verschrikkelijk. Maar niets is toevallig. Heb je er weleens over gedacht dat je misschien al maanden bezig was je bril te laten verongelukken, alleen maar om een tijdje niet te hoeven schrijven? Je was hem toch al voortdurend kwijt? En eindelijk ga ik erop zitten

in mijn onschuld. Wie weet hoe vaak je al eerder geprobeerd hebt je bril onder mensen te schuiven.'

Gelijktijdig roken we de geur van eieren en spek en verse koffie.

Ditte kwam het terras op met een blad vol Engels ontbijt op twee grote platte borden, en twee tot de rand gevulde soepkommen met koffie.

Ze zette het blad op de balustrade en verdween weer snel.

'Dank je, Ditte,' zei hij zonder te kijken.

Ik plaatste het bord op zijn schoot en de koffie voor hem op het muurtje. Hij at vulgair, greep een stuk brood, draaide het rond in de zachte eidooier en propte het in zijn mond.

We kauwden in stilte. Hij moest nu een jaar of zeventig zijn, de veldheer van zo'n drie dozijn heroïek-romans vol achterdocht en vetes, vaak spelend in een onbenoemd Balkanland waar het leven vurig geleefd werd en de eer hartstochtelijk verdedigd. In ons land van melk en boter gingen ze als warme broodjes weg en ze waren in hun soort ook goed geschreven, daar was vriend en vijand het over eens. De laatste jaren was er de klad in gekomen, zijn publiek stierf sneller af dan hij en de kritiek had nooit veel op met vertellers. Bezoek van bewonderaars kreeg hij nooit meer, terwijl hij zich lichamelijk toch ontwikkeld had tot wat een grand old man hoort te zijn. Een felle kop met dotten wit haar links en rechts en door vetzucht uitgevlakte gelaatstrekken.

Een formidabel dik lijf daaronder dat hij dagelijks met de grootste moeite enkele meters verplaatste naar de lift die door Ditte met de hand bediend werd.

Zwoegend draaide ze hem omhoog, verankerde de handel en snelde dan naar boven om hem naar zijn stoel op het balkon te helpen.

Daar zat hij dan te schrijven en te suffen tot het tijd werd voor de lunch en de siësta en 's middags herhaalde zich het tafereel.

'Je vond er dus niks aan?' zei hij toen hij het bord teruggaf.

Hij veegde zijn vette handen af aan zijn pyjamaasje en reikte naar de koffie die ik hem haastig aangaf.

'Nou, zover wil ik niet gaan.'

Ik vroeg me af wanneer ik voorzichtig kon opmerken dat een tweede stoel op het dakterras geen overdreven luxe was als je er geregeld een gast ontving.

'Hoever wil je dan wel gaan?'

'Je mag van mij schrijven wat je wilt,' zei ik voorzichtig, 'wie ben ik, nietwaar? Maar het leek me een bloedeloos begin, zonder veel perspectief.'

'Beschouw het dan maar als een pastiche op jouw baksels,' zei hij.

'O, je hebt ze gelezen?' Bij mijn eerste bezoek had ik hem mijn bundeltje verhalen gegeven, alweer elf jaar oud en zo tragisch onopgemerkt gebleven, al was ik daar achteraf wel blij om.

'In rondgeneusd,' zei hij, 'voordat je met je kont op mijn bril ging zitten. Baarlijker onzin heb ik in geen jaren gelezen. Kun jij wel iets doen zonder er zesendertig verklaringen voor te geven en zevenentwintig bijgedachten? Wat zei ik gisteren nog tegen je, over die verhalen, Ditte?' Hij deed alsof hij luisterde en onwillekeurig keek ik waar ze was, maar het terras was leeg. 'O ja, je raapt de eieren op die je zelf verstopt hebt.'

'Mijn god,' zei ik, 'is dat intelligente kritiek? Wat doe jij dan met je plots? Ik kan de eieren zien liggen waar je ze verstopt dacht te hebben.'

'Hm,' zei hij, 'zo kan het wel weer. Ditte, wil je de jongeheer even uitlaten?'

'Ik ga al.'

'Neem dat apparaat mee, wil je en tik dat stukje even voor me uit. En als je het zoveel beter kunt, maak er dan een vervolg aan.'

Hoofdschuddend ging ik de trap af, waarom kwamen we toch altijd terecht in zo'n kregelige woordenwisseling?

Ik zwaaide naar Ditte die nu de keuken aanveegde.

Ze zag me niet en horen kon ze niet.

Hoofdstuk 2

Beneden in het dorp was het nog warmer. Het was pas half twaalf maar in de taveerne was het toch al druk.

Op het geïmproviseerde terras met de schragen en harde houten stoelen zat een kleine menigte Duitse toeristenmannen en toeristenvrouwen, sommige van de vrouwen in piepkleine bikini's die het begin van de bilnaad vrijlieten.

Ik betrapte mezelf op de 'tuttut'-reactie van de autochtonen.

Angela kon er 's avonds heel schamper over doen, die vrouwen die daar bijna ontbloot hun maaltijd zaten te genieten, terwijl de mannen bijna uit hun broek sprongen. Het kostte weinig moeite je de instant-orgie voor te stellen die hier zou ontstaan als ooit, door een kleine storing in het magnetisch veld, de sociale controle zou knappen.

Een schande was het, vond Angela. Er was toch een tijd en een plaats voor alles?

'Dat moeten die arme vrouwen van hun mannen,' zei ik een keer tegen haar, 'je weet niet half hoe erg vrouwen onderdrukt worden in de noordelijke landen, sinds ze de godsdienst afgeschaft hebben. Sex, dat is het enige waar ze nog aan denken. En omdat ze hun ding omhoog moeten krijgen en omdat alles went, dwingen ze hun vrouwen er steeds schaamtelozer bij te

lopen. Ik vrees het ergste voor volgend jaar, dan komen ze in monokini. Zonder bovenstuk dus.'

'Je maakt een grapje,' zei ze half geschrokken, 'nee, onzin.'

'Vraag het maar aan meneer pastoor.'

'Die arme man, die durft nu al niet het plein op.'

'Biecht je ons eigenlijk?'

'Vraag dat maar aan meneer pastoor.'

Grinnikend draaide ze zich om en deed alsof ze in slaap viel. Ze was de enige vrouw die ik ooit had horen grinniken, ze had er een speciale, extra lage octaaf voor in haar stemregister.

Ik liep langs de bilnaden naar de keuken en keek naar haar. Ze was druk in de weer met potten en pannen en foeterde in schel Maradonnees haar hulpje Josée uit, die geen drie bestellingen kon onthouden, ze helaas ook niet kon opschrijven, maar een nichtje was dat dus niet ontslagen kon worden.

Ik knikte Josée bemoedigend toe terwijl ze met een volgeladen dienblad naar buiten wankelde en gaf Angela een kus in de hals toen ze even stilstond.

Zoals verwacht duwde ze me weg, na een kleine aarzelings.

Straks, straks. Voor haar op het fornuis was een grote omelet in de maak, een enorme pan paella die hier marizcana heette en een kwartet hamburgers, mijn bijdrage aan haar kookkunst.

In het achtergebouw zat haar tienjarige Mario op de tegels en trok met een stompje potlood lijnen

op een stukje pakpapier.

'Ik heb iets uitgerekend,' zei hij, 'weet je dat bij zo'n driehoek waarvan er twee recht op elkaar staan. Dus de één zo en de ander zo. Dan heb je die andere kant over, het afdak zal ik maar zeggen. Nou, die twee kanten zijn samen altijd langer dan dat afdak, dat begrijp je. Maar met jouw rekenapparaat, als ik nu $x \cdot 2$ indruk voor de lengte van de één en de lengte van de ander, dan is dat samen ongeveer hetzelfde als de $x \cdot 2$ van dat afdak. Ongevéér hoor, misschien is het wel precies, maar ik kan het niet precies uitrekenen met dit ding en ik kan er ook de hoeken niet precies mee tekenen.'

Hij toonde me een zelfgemaakte lineaal, waarop hij strepen en streepjes had uitgezet. Ik schudde mijn hoofd van bewondering, het intellect bloeit toch overal op.

'Weet je Mario,' zei ik, 'je hebt de wet van Pythagoras opnieuw uitgevonden. Het is namelijk precies zo en dat heeft iemand een paar duizend jaar geleden voor het eerst bedacht.'

Hij was er niet erg gelukkig mee.

'O, was het al bekend?' zei hij en schoof het idee weg, 'maar wat vind je dan hiervan?'

Op de achterkant van het pakpapier had hij een apparaat getekend dat bij nadere uitleg een stoomkanon bleek te zijn.

'Mario,' zei ik, 'je bent een genie. Je vader zou trots op je geweest zijn en hij ziet het vast allemaal van boven.'

We keken even naar de stralende hemel maar er kwam geen teken.

Helemaal van zichzelf had hij het niet, want zijn bijbel was een Duits boekje vol tekeningen van oude uitvindingen, achtergelaten door een toerist. Hij kon het niet lezen maar bracht uren door met mijmeren over de ontwerpen.

Hij hield het rekenapparaatje voor me op. 'Mag ik het nog even lenen, oom?'

'Mario, je mag het houden. Als je moeder het maar af en toe mag lenen voor haar boekhouding.'

Ik was niet van plan ooit in mijn leven nog iets uit te rekenen en hoe het ding in mijn bagage terechtgekomen was begreep ik nog steeds niet. 'Houden? Is het van mij?' Hij was verbijsterd, het was te groot voor hem om te bevatten, zo'n plotseling cadeau, en het leidde tot diepe angst en wantrouwen.

'Dat moet ik aan moeder vragen,' zei hij bang, 'of ze het wel goed vindt.'

'Ik zal wel met haar praten, kerel, en dat komt wel goed. Echt.'

Hij stond op, een mager kind met ernstige zwarte ogen en donkere krullen.

'Nou, bedankt,' zei hij. Zijn ogen knipperden verdacht en ik trok hem naar me toe. Zo stonden we even en wisselden een warm gevoel uit.

'OK,' zei ik tenslotte en aaide hem over het hoofd, 'ga maar lekker verder.'

Hij ging gehoorzaam weer zitten en ik liep naar

mijn slaapkamer aan het eind van de kleine galerij.

Toen ik omkeek bij de deur was hij alweer bezig. Zijn zusje hoorde ik in de tuin zingen.

Op bed liggend dacht ik erover na waarom sommige kinderen mij zo konden ontroeren, terwijl ik eigenlijk helemaal niet van kinderen hield, behalve natuurlijk mijn eigen Mark en Jacco, aan wie ik maar niet moest denken.

De intensiteit, daar zou het wel iets mee te maken hebben, de intensiteit waarmee sommige kinderen eindeloos bezig kunnen zijn met iets, hoe futiel ook.

Het vertrouwen dat méér kennis alle problemen kan oplossen.

Ik moet een jaar of twaalf geweest zijn toen ik zonder enig nadenken ineens met grote zekerheid wist dat het leven geen zin had en dat ik maar moest proberen om dat niet erg te vinden.

Daarna was diep nadenken overbodig, wat heeft nadenken voor zin als je zeker bent van het eindpunt van alle redeneringen?

Ik deed nog wel mee met de schoollessen, het gaf te veel moeilijkheden als je onvoldoendes haalde, maar keek gefascineerd en met een zeker medelijden naar die kinderen die opgetogen waren over hun verse kennis.

Kwadraten, wortels, logaritmen, ik gunde ze graag hun nieuwe speelgoed, maar ik wist wel beter: niets hielp.

Hoofdstuk 3

Ik droomde een voetbalwedstrijd. Het was een koele avond, het gras rook fris en de tegenstanders weken links en rechts voor schijnbewegingen die ik niet kon dromen, omdat ik niet wist hoe schijnbewegingen gingen.

Ik kon ook niet zien hoe ik het deed omdat mijn ogen zover boven mijn benen zaten. Met grote inspanning probeerde ik mijn hersens te laten reconstrueren wat ik eigenlijk met mijn lichaam deed, maar raakte hopeloos achter.

Ik begreep in mijn droom ineens waarom getrukte spelers soms een tijdlang afwezig rondlopen op het veld, ze zijn dan bezig hun vorige actie te herkauwen.

Maar dat zou je toch kunnen oplossen door elke wedstrijd op video op te nemen, zodat ze achteraf konden zien wat ze gedaan hadden? Zou het rendement niet toenemen als ze die zekerheid hadden en dus niet meer in gepeins hoefden te vervallen?

Terwijl ik hierover nadacht en het lint om mijn rechterkous opnieuw vastmaakte zag ik uit mijn ooghoeken de lange bal op me afkomen, weggespeeld uit de achterhoede.

Ik stond linksvoor in het veld en er kwam een tegenspeler aanlopen. Ik raakte de bal met de hak van mijn rechtervoet zo dat hij met een boog richting doel ging.